

A rendészet erkölcsi alapjai

Hivatás, diszkrecionális döntéshozatal és az emberi méltóság védelme

The Moral Foundations of Policing

Vocation, Discretionary Decision-Making, and the Protection of Human Dignity

BARKÓCZI Csaba¹

Bevezetés: A modern demokratikus állam működésének alapfeltétele a rendészet társadalmi legitimitása. A rendőrség tevékenységének megítélése ezért nem kizárólag jogi, hanem elválaszthatatlanul etikai kérdés is, amely közvetlen hatással van a közbizalomra és a rendészeti hatékonyságra.

Célkitűzések: A tanulmány célja annak bemutatása, hogy az etikai alapokon nyugvó rendészeti működés miként járul hozzá a rendőrség hatékonyságának és társadalmi legitimitásának erősítéséhez. A vizsgálat középpontjában a rendőri hivatás normatív identitása, a diszkrecionális döntéshozatal etikai dilemmái, valamint az emberi méltóság következetes védelmének szerepe áll.

Módszer: A tanulmány elméleti-normatív megközelítést alkalmaz. A vizsgálat módszertani alapját a releváns hazai és nemzetközi szakirodalom feldolgozása, valamint a Rendőrségi Etikai Kódex normatív dokumentumelemzése képezi, különös tekintettel annak a jogi szabályozást kiegészítő orientáló funkciójára.

Eredmények: Az elemzés rámutat arra, hogy a rendészeti hatékonyság és legitimitás jelentős mértékben függ a rendőri döntéshozatal etikai minőségétől. A diszkrecionális döntések legitim működését az etikai normák – különösen az arányosság, a méltányosság, az indokolási kötelezettség és az emberi méltóság tisztelete – biztosítják. Az eljárási igazságosság elveinek érvényesülése

¹ R. alezredes, doktori hallgató, Nemzeti Közszerzési Egyetem Rendészettudományi Doktori Iskola, e-mail: csaba.barkoczi@gmail.com

növeli az állampolgári együttműködést és a közbizalmat. A tanulmány egy etikai alapú rendészeti modellt vázol fel, amely azonosítja azokat a kulcsfeltételeket, amelyek révén a legitimitás és a hatékonyság egymást erősítő módon kapcsolódik össze.

Következtetések: A tanulmány következtetése szerint az etikai elköteleződés nem korlátozza, hanem megerősíti a rendészeti hatékonyságot és a társadalmi legitimitást. Az etika nem kiegészítő eleme, hanem alapfeltétele a modern, demokratikus rendészeti működésnek.

Kulcsszavak: rendészeti etika, diszkrecionális döntéshozatal, rendőri legitimitás, eljárási igazságosság, emberi méltóság

Introduction: In modern democratic states, the social legitimacy of policing is a fundamental condition of effective law enforcement. The evaluation of police activity is therefore not solely a legal issue but is inseparably linked to ethical considerations that directly influence public trust and policing effectiveness.

Objectives: This study examines how ethically grounded policing contributes to the effectiveness and social legitimacy of the police. The analysis focuses on the normative identity of the police profession, the ethical dilemmas of discretionary decision-making, and the consistent protection of human dignity.

Method: The study applies a theoretical and normative approach. Its methodological basis consists of a systematic review of relevant national and international literature and a normative analysis of the Police Code of Ethics, with particular attention to its role as an internal guide complementing legal regulation in discretionary decision-making.

Results: The findings demonstrate that policing effectiveness and legitimacy depend significantly on the ethical quality of police decision-making. The legitimate exercise of discretion is ensured not by limiting discretion itself, but by grounding it in ethical principles such as proportionality, fairness, the duty to give reasons, and respect for human dignity. The application of procedural justice principles strengthens public trust and citizens' willingness to cooperate. The study proposes a conceptual model of ethically grounded policing, identifying key conditions through which legitimacy and effectiveness are mutually reinforced.

Conclusions: The study concludes that ethical commitment does not constrain policing effectiveness but reinforces it by enhancing legitimacy and public trust. Ethics is therefore not a supplementary element but a fundamental precondition of modern, democratic policing.

Keywords: police ethics, discretionary decision-making, police legitimacy, procedural justice, human dignity

Bevezetés

A rendészet a modern társadalmak egyik legösszetettebb hivatásrendszere, amely egyszerre képviseli az állam erőmonopóliumát és a közösség szolgálatát. E kettős természetből fakadóan a rendészeti tevékenység nem csupán jogi, hanem erkölcsi dimenziója is: döntései az emberek alapvető biztonságérzetét, szabadságát és méltóságát egyaránt érintik. Az utóbbi évtizedekben a rendőrség társadalmi legitimitásának kérdése egyre inkább előtérbe került, különösen azokban az esetekben, amikor az intézkedések etikussága vitatottá vált.

A tanulmány központi hipotézise szerint a rendészet etikai alapokon nyugvó működése nem gyengíti, hanem hosszú távon erősíti a rendőrség hatékonyságát és társadalmi legitimitását. Ennek alátámasztásához a tanulmány a rendészet történeti áttekintésén keresztül vizsgálja az átalakulás mérföldköveit, bemutatja az etika fogalmi és elméleti hátterét, majd elemzi, hogy az etikus rendőri gyakorlat milyen mechanizmusokon keresztül járul hozzá a közbizalom és az intézményi elfogadottság erősítéséhez.

A vizsgált probléma nemzetközi összehasonlításban is releváns, mivel a rendőrség legitimitásának és hatékonyságának kérdése valamennyi demokratikus jogállamban központi jelentőségű.

A tanulmány érvelése nem pusztán azt állítja, hogy az etikus rendészet növeli a legitimitást, hanem azt, hogy ez a hatás meghatározott feltételek együttes fennállása esetén érvényesül. E feltételek egy olyan, egymással összefüggő elemekből álló normatív keretként – a rendészeti legitimitás etikai modelljeként – ragadható meg, amely négy kulcsfontosságú tényezőre épül:

1. az eljárási igazságosság következetes érvényesülése,
2. a rendőri döntések indokoltságának kommunikációja,
3. az intézményi átláthatóság, valamint
4. a szervezeti kultúra etikai normakövetése.

A modell lényege, hogy e tényezők nem önállóan, hanem egymást erősítve járulnak hozzá a rendőrség társadalmi legitimitásának és hatékonyságának megerősítéséhez.

Módszertan

A tanulmány alapvetően elméleti-normatív megközelítést alkalmaz. A vizsgálat során a szerző kvalitatív módszerekkel elemzi a rendészet működésének etikai, jogelméleti és társadalomelméleti összefüggéseit, különös tekintettel a rendőri hivatás normatív tartalmára, a diszkrecionális döntéshozatal sajátosságaira és az emberi méltóság védelmének szerepére.

A kutatás módszertani alapját a releváns hazai és nemzetközi szakirodalom szisztematikus feldolgozása adja, ideértve a klasszikus legitimitásemelleteket, az eljárási igazságosság empirikus megállapításait, valamint a rendészeti etika és hivatás-etika főbb irányzatait. A tanulmány emellett normatív dokumentumelemzést végez a Rendőrségi Etikai Kódex tartalmának vizsgálatával, különös tekintettel annak diszkrecionális döntéshozatalt orientáló funkciójára.

Az elemzés során a szerző fogalmi és logikai módszereket alkalmaz, amelyek lehetővé teszik az etikai elvek, a jogi keretek és a rendészeti gyakorlat közötti összefüggések feltárását. A tanulmány nem empirikus adatgyűjtésre épül, hanem elméleti szintézisre törekszik, amelynek célja egy olyan koherens értelmezési keret bemutatása, amely alkalmas a modern, demokratikus rendészet etikai működésének értelmezésére.

A Rendőrségi Etikai Kódex elemzése előre meghatározott szempontok mentén történt. Az elemzés során három fő kategóriát alakítottam ki:

1. az egyéni rendőri magatartásra vonatkozó normák (például integritás, pártatlanság);
2. az állampolgárokkal való interakcióra irányuló elvek (például méltóság tisztelete, arányosság); valamint
3. az intézményi legitimitást erősítő elemek (például közbizalom védelme, elszámoltathatóság).

A kategóriák kialakítása a nemzetközi szakirodalomban megjelenő etikai és legitimitási szempontok szintézisére épül.

E kategóriák lehetővé tették annak vizsgálatát, hogy a kódex miként járul hozzá a diszkrecionális döntéshozatal etikai orientálásához.

A tanulmány hozzájárulása abban ragadható meg, hogy e tényezőket egységes értelmezési keretben, a rendészeti legitimitás etikai modelljeként értelmezi, amely a későbbi empirikus vizsgálatok számára is operacionalizálható.

A rendészet fogalmi és elméleti alapjai

A rendészet mint társadalmi alrendszer: rendfenntartás, biztonság, állami erőmonopólium

A rendészet a közigazgatás azon ágazata, amelynek társadalmi rendeltetése a közbiztonság és a közrend fenntartása. Az alkotmányos jogállam a rendészetet hatékony hatósági eszközökkel ruházza fel annak érdekében, hogy a jogellenes magatartásokkal szemben a társadalom kollektív értékei, valamint az egyes emberek élete, javai és méltósága védelemben részesüljenek.

A demokratikus rendszerek ugyanakkor arról is gondoskodnak, hogy a hatósági eljárásokban maradéktalanul érvényesüljön a jog uralma és az emberi méltóság tisztelete (FINSZTER 2018).

A rendészet eredményessége, hatékonysága és törvényessége a legfontosabb rendészeti értékek közé tartoznak; amikor a rendészetről beszélünk, nem csupán intézményrendszert értünk alatta, hanem olyan társadalmi küldetést is, amely a rend, a biztonság és a közbizalom megőrzését szolgálja.

A rendészet célja és funkciói: közrend, jogbiztonság, prevenció

A rendészet elsődleges célja a társadalmi rend és biztonság fenntartása, a jogszabályok érvényre juttatása és a közösségek védelme. Működése a közrend, a jogbiztonság és a prevenció hármaskörére épül. A közrend biztosítása a mindennapi élet zavartalanságát szolgálja, a jogbiztonság garantálja, hogy az állampolgárok kiszámítható és jogszerű környezetben élhessenek, míg a prevenció a bűnözés, a szabálysértések és társadalmi konfliktusok kialakulásának megelőzésére irányul.

E három funkció egymással szoros összefüggésben áll, és együttesen teremti meg a rendészet társadalmi hasznosságát, valamint legitimitásának alapját.

A legitimitás kérdése a rendészetben

A rendészet hatékonysága és elfogadottsága szorosan összefügg a társadalmi legitimitással. A klasszikus szociológiai megközelítés szerint a hatalom elfogadottsága a társadalom részéről alapvető feltétele a stabil működésnek. Beetham (1991) rámutat, hogy a legitimitás nem csupán a formális jogszabályi felhatalmazáson alapul, hanem a társadalom tényleges beleegyezésén, az intézmények szabálykövető és jogos voltának elismerésén.

Tyler (1990; 2006) kutatásai a rendészet szempontjából kiemelik az eljárási igazságosság (*procedural justice*) szerepét: az állampolgárok hajlandósága együttműködni a rendőrséggel és elfogadni intézkedéseit nagymértékben függ attól, hogy mennyire érzik tiszteltetben tartva jogait, és mennyire tartják méltányosnak a rendőri eljárásokat. A legitimitás kérdése tehát nem csupán elméleti jelentőségű, hanem közvetlen hatással van a közbizalomra, a jogkövetésre és a rendészeti működés hatékonyságára – szoros összefüggésben a dolgozat fő hipotézisével.

A későbbi empirikus vizsgálatok ugyanakkor rámutatnak arra is, hogy a legitimitás többdimenziós jelenség, amelyben az erkölcsi igazolhatóság és az intézményi bizalom egyaránt szerepet játszik (JACKSON et al. 2012).

Ez a megközelítés arra utal, hogy a legitimitás nem pusztán jogi megfelelés, hanem alapvetően normatív és percepciós jelenség, amely az állampolgárok mindennapi tapasztalataiban formálódik.

Az etika elméleti kerete

Egyszerű meghatározásban az etika észszerű, a józan ész alapján meghozott optimális – az adott lehetőségek közül a legjobbnak ítélt – és helyes döntésről szól.

Az etika a helyes és helytelen, a jó és rossz kérdéseivel foglalkozó filozófiai tudomány, amely irányt mutat az emberi cselekedetek értékelésében.

A normatív etika fő irányzatai – Kant (KANT 1998 [1785]) kötelességtanának kategorikus imperatívusza, az utilitarizmus következményekre épülő értékelése, valamint az erényetika, amely az egyéni jellem és erények fejlesztésére helyezi a hangsúlyt – mind alapot nyújtanak a hivatásbeli döntések vizsgálatához.

A hivatásetika kiemelten foglalkozik az egyéni felelősség és a szakmai normák kapcsolatával: azt elemzi, hogy miként alkalmazhatók az általános etikai elvek a konkrét, gyakran komplex és gyors döntést igénylő hivatásbeli helyzetekben (KLEINIG 1996).

A közszolgálati hivatásokban, így a rendészetben is, az etikus döntéshozatal jellemzői különösen fontosak: ide tartozik a méltányosság, az arányosság, az átláthatóság és az állampolgárok tisztelete, amelyek nem csupán erkölcsi követelmények, hanem a rendészet társadalmi legitimitását és hosszú távú hatékonyságát is meghatározzák (TURAY 2000).

A rendészeti hivatás sajátossága, hogy a döntéshozatal gyakran alapvető jogokat érintő, nagy felelősséggel járó helyzetekben történik, ezért a jogszerűség mellett az intézkedések erkölcsi megalapozottsága is kiemelt jelentőségű. A rendészeti hivatásetika ennek megfelelően nem csupán a szakmai szabályok betartását vizsgálja, hanem azt is, hogy az állami kényszer alkalmazása milyen erkölcsi feltételek mellett tekinthető igazolhatónak (BODA 2025).

Az etika így nemcsak életmód, hanem tudomány is: az a filozófiai diszciplína, amely feltárja, hogy az emberi cselekvés milyen belső és külső tényezők alapján válik jóvá vagy rosszá, értékessé vagy értéktelenné.

A rendészet és az etika kapcsolata, a rendőri hivatásszerep és a társadalmi megítélés összefüggései

A rendészet és az etika viszonya a modern jogállami működésben elválaszthatatlan: a rendészeti tevékenység nem csupán jogszabályi felhatalmazáson, hanem erős erkölcsi normarendszeren nyugszik. A rendőri döntéshozatal mindennapi gyakorlata – különösen a diszkrecionális helyzetek – olyan értékmérlegelést kíván, ahol az arányosság, a méltányosság és az emberi méltóság tisztelete egyaránt alapvető. Az etikai keretek biztosítják, hogy a jog végrehajtása a társadalom szemében legitim, igazságos és nem önkényes formában valósuljon meg.

1. táblázat: A rendészet helye a jog és a társadalom rendszerében

Rendszer- elem	Kapcsolódási irány	Meghatározó tényezők / jellemzők
JOG (Társadalmi rend)	→ Rendészeti (jog)végrehajtó tevékenység	Jogszabályi keretek és felhatalmazás – a rendészet jogi alapja, amely legitimálja a beavatkozást és meghatározza a hatásköröket
Rendészet (jog)végrehajtó szervek	↔ Társadalom	Hivatástudat és szakmai identitás – belső elköteleződés, sajátos életforma – monopolhelyzet és közösségi jelleg – speciális szakmai tudás – speciális erkölcsi és morális értékek
Társadalom	← Rendészeti működés hatása	Individuum, csoportok, közösségek – a rendészet társadalmi beágyazottsága és visszahatása a közösségi normákra, bizalomra, együttműködésre

Forrás: a szerző szerkesztése

Az 1. táblázat szemlélteti, hogy a rendészet a jog és a társadalom között helyezkedik-e el, mint közvetítő, végrehajtó és szolgáltató rendszer. A rendészeti tevékenység jogszabályi keretek között valósul meg, ugyanakkor a hivatástudat, az etikai elkötelezettség és a szakmai értékek biztosítják annak emberközpontú, morálisan megalapozott működését. A társadalom visszahat a rendészetre – bizalom, együttműködés vagy kritika formájában –, ami meghatározza a rendészeti szervek legitimitását és hatékonyságát is.

A rendőri hivatás kiemelt szerepet tölt be a társadalmi működés „minimális ökoszisztémájában”: a rendőr – az orvoshoz, tanárhoz vagy lelkészhez hasonlóan – olyan bizalmi szerepet lát el, amely nélkül a közösség stabilitása megrendülne. A rendészeti hivatás professzionalitása egyszerre épül szakmai tudásra és a hivatásetika belső normáira, amelyek meghatározzák a „jó rendőr” kompetenciáit: a szabálykövetés és helyzetfelismerés képességétől a kommunikációs készségen át az integritásig, pártatlanságig és felelősségvállalásig.

Ezek a belső és külső normák együtt biztosítják, hogy a rendőr a „Szolgálunk és védünk” mottónak megfelelően képes legyen kiegyensúlyozni a törvényesség, a hatékonyság és az emberi méltóság követelményeit.

2. táblázat: A jó rendőr etikai és jellembeli kompetenciái

Etikai kompetencia	Leírás / Jellemzők
Becsületesség és integritás	Nem él vissza hatalmával, tartózkodik a korrupciótól, következetesen betartja a jogszabályokat
Semlegesség és pártatlanság	Döntéseit nem befolyásolják előítéletek, politikai vagy személyes érdekek
Tisztesség és igazságosság	Mindenkit egyenlően kezel, a jog és a méltányosság elvei szerint cselekszik
Felelősségvállalás	Vállalja döntései és intézkedései következményeit, elszámoltatható
Etikus magatartás	Mind a szolgálatban, mind a magánéletben példát mutat, a hivatás etikai normáit követi

Forrás: a szerző szerkesztése

A rendőrség társadalmi megítélése világszerte és Magyarországon is érzékenyen reagál az intézkedések minőségére, a közvetlen lakossági tapasztalatokra és a médiában megjelenő narratívákra. A kutatások egyértelműen igazolják, hogy a lakosság rendőrséggel kapcsolatos elégedettségét nem elsősorban az határozza meg, hogy a rendőrség „mit tesz”, hanem az, hogy „hogyan teszi” (TYLER 2006; SUNSHINE–TYLER 2003).

A procedurális igazságosság elve – a tiszteletteljes, pártatlan, indokolt és átlátható eljárás – kulcsszerepet játszik a bizalom fenntartásában.

Magyarország példája is erre utal: noha a rendőri jelenlét erős és a közbiztonság stabil, a lakossági bizalom nemzetközi összehasonlításban alacsonyabb, ami részben az intézményi átláthatósággal és a kommunikáció minőségével függ össze. A rendészet társadalmi beágyazottsága így kétoldalú: a jogi keretrendszer biztosítja a működés formális alapjait, az etikai normák pedig a közösségi elfogadottságot és a bizalom fenntartását.

A hazai kutatások is rámutatnak arra, hogy a rendőrség iránti bizalom nem kizárólag a bünygyi mutatóktól függ, hanem jelentős mértékben befolyásolja az intézkedések észlelt igazságossága és az eljárások minősége, különösen a tiszteletteljes bánásmód és az indoklás megléte (VÁRI 2021).

A rendészeti működés sikeressége végső soron azon múlik, hogy a rendőr képes-e olyan döntéseket hozni, amelyek egyszerre szakmailag megalapozottak, jogszerűek és erkölcsileg védhetők. Ez a felismerés támasztja alá a cikk központi tételét: az etikus rendészet nemcsak megőrzi, hanem hosszú távon fokozza a rendőrség hatékonyságát és társadalmi legitimitását.

A rendőr szerepe a társadalomban mint erkölcsi hivatás

A rendőri hivatás sajátossága, hogy nem egyszerű foglalkozás, hanem olyan bizalmi szerep, amely a társadalom alapvető működéséhez elengedhetetlen. A hivatás fogalmának klasszikus értelmezése – a latin *vocatio*, „elhívás” – jól kifejezi azt az erkölcsi és közösségi többletet, amely a rendőri pályát megkülönbözteti más szakmáktól (BODA 2018). A rendőr nem csupán feladatokat teljesít, hanem a közjó fenntartását szolgálja, speciális szakmai tudással, normakövetéssel és magas szintű hivatásetikával.

A rendőri hivatás nélkülözhetetlensége akkor érthető meg igazán, ha a társadalom alapvető működését biztosító szakmák ökoszisztémájában vizsgáljuk. Ha a legfontosabb bizalmi szerepekre szűkítjük a kört, világossá válik, hogy a fenntartható közösségi élet négy kulshivatás gyakorlóiin nyugszik: az orvosokon, a tanárokon, a lelkészeken és a rendőrökön. E négy szerep olyan alapvető bizalmi funkciót lát el, amely nélkül a közösség normái, működése és identitása megrendülne.

Magyarország a nemzetközi összehasonlítások szerint viszonylag biztonságos országnak tekinthető, és a rendőri jelenlét is az európai átlag felett alakul. 2024-ben 100 ezer lakosra 378 rendőr jutott, ami meghaladja az Európai Unió átlagát (293 fő). Ez arra utal, hogy a társadalom a közbiztonság fenntartását stratégiai erőforrásként kezeli, és a rendészet szervezeti kapacitása jelentős szerepet játszik a közrend stabilitásában.

A rendőri hivatás etikai dimenziója biztosítja, hogy a hatalom gyakorlása ne önkényes, hanem legitim legyen: ne félelmet keltsen, hanem bizalmat erősítsen. A hivatás etikai alapjai így közvetlenül kapcsolódnak a rendészet hatékonyságához és társadalmi elfogadottságához, megerősítve a tanulmány központi tételét: az etika nem gyengíti, hanem alapjaiban megerősíti a rendőri működés eredményességét és legitimitását.

A rendőrség etikai kódexe: az etikai normák szerepe a diszkrecionális döntéshozatal dilemmájában

A rendőri etika normatív kerete nem kizárólag nemzeti szinten értelmezhető, hanem nemzetközi normatív standardokhoz is illeszkedik. Az Európa Tanács által elfogadott *European Code of Police Ethics* (Council of Europe 2001) hasonló alapelveket rögzít, különösen az arányosság, az emberi méltóság tisztelete, az elszámoltathatóság és a jogállamiság követelményei tekintetében.

A kódex normái ebben az értelemben nem csupán viselkedési előírásokként értelmezhetők, hanem a diszkrecionális döntéshozatal etikai orientációját meghatározó keretként is.

A jog számos helyzetben nem határozza meg pontosan a cselekvés egyetlen helyes módját, így a rendőri intézkedés minőségét a helyszínen hozott értékalapú döntések határozzák meg. Ebben a folyamatban kap kiemelt jelentőséget a Rendőrségi Etikai Kódex (2015), amely nem csupán normagyűjtemény, hanem olyan erkölcsi iránymutatás, amely a rendőri mérlegelés belső tartópillére.

A diszkrecionális döntéshozatal lényege abban áll, hogy ugyanazon jogi helyzetre több jogszerű megoldás is adódhat, ezért a rendőr saját belátására, szakmai tapasztalatára és erkölcsi érzékére támaszkodva választja ki az arányos, szükséges és emberséges megoldást. Lipsky (1980) klasszikus megfogalmazásában a rendőr *street-level bureaucrat*, aki az állam közvetlen arca az állampolgár számára. A diszkrecionalitás csak akkor válik legitim eszközzé, ha azt áthatják az etikai normák: a méltányosság, az indokolási kötelezettség, az arányosság és az emberi méltóság tisztelete.

Tipikus diszkrecionális helyzetként említhető például egy közúti ellenőrzés során észlelt kisebb súlyú szabálysértés esete, ahol a rendőr dönthet figyelmeztetés vagy szankció alkalmazása között. A döntés jogilag mindkét esetben megalapozott lehet, azonban etikai szempontból az arányosság, a körülmények mérlegelése és az intézkedés indokolása válik meghatározóvá.

Hasonló dilemmát jelenthet egy konfliktushelyzet kezelése, ahol a rendőrnek gyorsan kell eldöntenie, hogy szükséges-e kényszerítő eszköz alkalmazása. Az ilyen döntésekben az emberi méltóság tisztelete és az erőszak minimalizálásának elve kulcsszerepet játszik.

A bemutatott helyzetek rámutatnak arra, hogy a diszkrecionális döntéshozatal kritikus pontjai nem elsősorban a jogi szabályozás hiányából, hanem az etikai mérlegelés elkerülhetetlenségéből fakadnak.

A diszkrecionális döntések gyakorlati megvalósulását nem kizárólag jogi és szervezeti keretek határozzák meg, hanem jelentős mértékben befolyásolják a rendőr személyes attitűdjei, értékrendje és szakmai szocializációja is. A rendőri mérlegelés így nem pusztán normakövető tevékenység, hanem olyan felelősséggel terhelt döntési folyamat, amelyben az egyéni beállítódások – különösen az empátia, a konfliktuskezelési stílus és a normakövetés – meghatározzák az intézkedések etikai minőségét és társadalmi megítélését (Kiss 2020).

A Rendőrségi Etikai Kódex pontjai – a tisztesség, az erőszak mérsékelt és szükséges alkalmazása, a hátrányos megkülönböztetés tilalma, az emberség és segítségnyújtás, a bajtársiasság, a felelősség, a szakmai minőség, az információkezelés, a méltóságot sugárzó megjelenés, a vezetői példamutatás és a közbizalom védelme – olyan értékalapú keretet teremtenek, amely a jogi szabályozás mellett „második biztonsági hálóként” működik.

A dilemmák ott jelennek meg, ahol a jog és a valóság nem fedi egymást: feszült helyzetekben, gyors ítélőképességet igénylő szituációkban, vagy akkor, amikor a szabályok szövegszerű követése aránytalan hátránnyal járna. Ilyenkor az etikai normák határozzák meg, hogy melyik megoldás szolgálja leginkább az emberi méltóság tiszteletét, a társadalmi bizalom megőrzését és a köz érdekét. A kódex emlékezteti a rendőrt arra, hogy erőszakot csak kivételesen, a szükséges mértékben alkalmazhat; hogy előítéletektől mentesen kell eljárnia; hogy emberséget és segítségnyújtást kell tanúsítania; és hogy személyes döntései az egész testület megítélését befolyásolják.

A diszkrecionális döntéshozatal tehát csak akkor lehet legitim és társadalmilag elfogadott, ha azt az Etikai Kódexben foglalt normák vezérlik. Ezek az elvek biztosítják,

hogy a jogszabályok adta mozgástér nem önkényt, hanem felelősségteljes mérlegelést eredményez.

Ez a megközelítés közvetlenül alátámasztja a tanulmány alapfeltevését, miszerint az etikai normák nem korlátozzák, hanem strukturálják a rendőri hatékonyságot.

Az etikus rendészet mint a hatékonyság és legitimitás alapja

Az etikus rendészet nem csupán normatív elvárás, hanem a rendőrség társadalmi legitimitásának és operatív hatékonyságának egyik legfontosabb feltétele. Az eljárási igazságosság elmélete alapján – amelyet Sunshine és Tyler (2003), valamint Tyler (2006) empirikus kutatásai is megerősítettek – a tiszteletteljes bánásmód, az átlátható döntéshozatal és a részrehajlásmentes eljárás növeli az állampolgárok együttműködését, önkéntes jogkövetését és a rendőrség iránti bizalmat.

A gyakorlatban megfigyelhető példák – a közösségi rendészet, az empaticizáló, emberközelí intézkedések és a pozitív rendőri történetek nyilvános kommunikációja – mind azt mutatják, hogy a méltányos eljárás nem gyengíti, hanem erősíti a rendészeti működést. Empirikus kutatások azt is igazolják, hogy már rövid rendőri interakciók során megjelenő procedurális igazságossági elemek is mérhetően javítják a rendőrség megítélését és legitimitását, különösen a közvetlen állampolgári tapasztalatokon keresztül (MAZEROLLE et al. 2013).

Ez alátámasztja azt az állítást, hogy a rendőri működés megítélése nem kizárólag strukturális tényezőkön, hanem az egyes interakciók minőségén keresztül alakul.

Ezzel szemben a „bizalomvesztés minimuma” akkor következik be, amikor az állampolgárok úgy érzik, hogy az intézkedés nem törvényes, nem igazságos vagy nem jó szándékú. A tiszteletlenség, az aránytalan erő alkalmazása és az elszámoltathatóság hiánya nemcsak egyéni, hanem intézményi szinten is rombolja a legitimitációt, és közvetlenül csökkenti a rendészet hatékonyságát (SKOGAN 2006).

Összességében tehát az etikus rendészet nem alternatívája, hanem feltétele a hatékony rendőri működésnek: a méltányos, tiszteletteljes, átlátható eljárás növeli a társadalmi bizalmat, ami a modern rendészet egyik legfontosabb erőforrása.

A méltóság kettős védelme mint a demokratikus és etikus rendészet alapelve

A demokratikus rendészet egyik legfontosabb sarokköve az emberi méltóság védelme, amely nemcsak az intézkedés alá vont állampolgárra vonatkozik, hanem magára a rendőrré is. Ez a kettős méltóságvédelem teremti meg azt az etikai egyensúlyt, amelyben a rendőri hatalmi pozíciója nem válik önkényessé, az állampolgár pedig nem válik kiszolgáltatottá.

Az etikus eljárás első lépése, hogy a rendőr tiszteletteljes kommunikációval, világos indokolással és előítéletektől mentes magatartással kezeli az ügyfelet – még akkor is, ha az szabálysértést vagy bűncselekményt követett el. Ugyanakkor a rendőr saját méltóságának védelme is kulcsfontosságú: a szolgálat során elszenvedett verbális vagy fizikai

támadások, megalázás vagy folyamatos provokáció hosszú távon rombolják a biztonságérzetét és torzíthatják a diszkrecionális döntéshozatalt.

A Rendőrségi Etikai Kódex egyértelműen rögzíti, hogy a rendőrt sem lehet a szolgálata során megalázni vagy fenyegetni, és tőle sem várható el, hogy olyan módon járjon el, amely saját méltóságát rombolja. A méltóság tehát mindkét fél legitimitását védi: az állampolgárét a túlkapásoktól, a rendőré a kiszolgáltatottságtól.

A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy akár egy egyszerű szabálysértési intézkedésről, akár feszült konfliktusról, panaszkezelésről vagy erőszakos támadás elhárításáról van szó, a méltóság védelme mindkét oldalon irányadó elv. A tiszteletteljes megközelítés, az előítélet-mentesség, az arányos erőalkalmazás és a korrekt tájékoztatás olyan etikai pillérek, amelyek stabilizálják a rendőri döntéshozatalt. A méltóság kettős védelme így nemcsak morális követelmény, hanem a hatékony és legitim rendészet feltétele is.

Összegzés és következtetések

A tanulmány eredményei alapján az etikai normák nem a rendészeti működés korlátjaként, hanem annak strukturáló feltételeként értelmezhetők.

Az elemzés rávilágított arra, hogy az etikus rendészeti magatartás nem pusztán normatív elvárás, hanem a rendőrség működésének egyik legfontosabb erőforrása.

A tanulmány központi hipotézise – miszerint az etikai alapokra épített rendőri gyakorlat hosszú távon növeli a rendészet hatékonyságát és társadalmi legitimitását – a vizsgált három fogalmi pillér összefüggéseiben nyeri el teljes értelmét. E három kulcsfontosságú dimenzió – a rendőri hivatás normatív identitása, a diszkrecionális döntéshozatal dilemmái, illetve az emberi méltóság következetes védelme – olyan keretet alkot, amely integráltan határozza meg a modern, demokratikus rendészet ethoszát.

A rendőri hivatás fogalma nem csupán a szakmai kompetenciák összességére utal, hanem olyan erkölcsi orientációra is, amely értelmet ad a rendészeti szerepnek. A hivatás normatív tartalma – a közösség szolgálatának igénye, a felelősségvállalás, az igazságosság iránti elköteleződés – alapozza meg azt a bizalmi viszonyt, amely nélkül a rendészet nem lehet hatékony. A rendőr mint közszolga és mint hatalomgyakorló kettős szerepe csak akkor tölthető be következetesen, ha az etikai normák egyszerre jelentenek korlátot és felhatalmazást: korlátot a visszaélések megelőzésében, és felhatalmazást a legitim, szükséges és arányos beavatkozás végrehajtásában.

A diszkrecionális döntéshozatal kérdésköre különös hangsúlyt kap, hiszen a rendőri gyakorlat jelentős része olyan helyzetekben zajlik, ahol a jogszabály csupán keretet ad, de nem ad egyértelmű megoldást. Ebben a térben az etikai megfontolások válnak a döntés valódi iránytűivé. A tanulmány rámutatott, hogy a felelősségteljes diszkrecionalitás nem a szabadság önkényes kiterjesztése, hanem az adott helyzetben elérhető legigazságosabb, legracionálisabb és legméltányosabb döntés keresése. Ha a rendőr saját döntéseit átlátható, arányos és méltányos módon hozza meg, az nemcsak a rendőrség hitelességét erősíti, hanem az állampolgári együttműködés feltételeit is javítja.

Az emberi méltóság védelme végső soron az etikus rendészet alapja és mércéje. A méltóság tisztelete nem szűkíthető le a jogi előírásokra; olyan morális követelményről van

szó, amely a rendőri munka minden aspektusát át kell hogy hassa. A méltóságot sértő bánásmód – akkor is, ha formailag törvényes – rombolja a rendőrségbe vetett bizalmat, míg a méltóság tiszteletben tartása erősíti azt az érzetet, hogy a rendőri hatalom a közösség érdekében működik. A tanulmány érvelése szerint éppen a méltóságalapú rendészet képes a legnagyobb legitimitást teremteni, mert az emberek nemcsak a döntések eredményére, hanem azok igazságos és tiszteletteljes módjára is érzékenyek.

E három fogalom – hivatás, diszkrecionalitás, méltóság – egymást kölcsönösen erősítő rendszerként jelenik meg. A hivatásetikai elköteleződés irányítja a döntéshozást; a felelősségteljes döntéshozatal hitelesíti a hivatást; az emberi méltóság védelme pedig keretet ad annak, hogy mindez a gyakorlatban is bizalomkeltő módon valósuljon meg. A rendészeti etika tehát nem külső kontroll, amely gátolja a hatékonyságot, hanem olyan belső erőforrás, amely a legitim hatalomgyakorlás feltételeit teremti meg.

A tanulmány következtetése egyértelmű: az etikai elköteleződés nem alternatívája, hanem alapfeltétele a hatékony rendészetnek. Az etika egyszerre képes mederben tartani a rendőri hatalmat és erőssé tenni azt – úgy, hogy közben a társadalom bizalmát és együttműködési hajlandóságát is folyamatosan növeli. A modern rendészet sikeressége így végső soron azon múlik, mennyire képes a hivatás ethoszát, a felelősségteljes diszkrecionalitást és az emberi méltóság tiszteletét egységes normarendszerként működtetni a mindennapi gyakorlatban.

Felhasznált irodalom

- BEETHAM, David (1991): *The Legitimation of Power*. Basingstoke: Macmillan. Online: <https://doi.org/10.1007/978-1-349-21599-7>
- BODA Mihály (2018): A hivatás és a katonai hivatás története és elemei. *Hadtudomány*, 28(3–4), 135–155. Online: <https://doi.org/10.17047/HADTUD.2018.28.3-4.135>
- BODA Mihály (2025): A terrorelhárítás etikája: hivatás, halálos erőszak alkalmazása és információszerezés. In RÉMAI Dániel – TALLER János (szerk.): *Terrorizmus*. Budapest: Ludovika, 563–593. Online: https://doi.org/10.36250/01259_29
- Council of Europe (2001): *The European Code of Police Ethics. Recommendation Rec(2001)10 Adopted by the Committee of Ministers of the Council of Europe on 19 September 2001 and Explanatory Memorandum*. Strasbourg: Council of Europe Publishing. Online: <https://rm.coe.int/the-european-code-of-police-ethics-pdf/1680b003e0>
- FINSZTER Géza (2018): *A rendészettan*. Budapest: Dialóg Campus.
- JACKSON, Jonathan et al. (2012): Why do People Comply with the Law? Legitimacy and the Influence of Legal Institutions. *British Journal of Criminology*, 52(6), 1051–1071. Online: <https://doi.org/10.1093/bjc/azs032>
- KANT, Immanuel (1998) [1785]: *Groundwork of the Metaphysics of Morals*. Cambridge: Cambridge University Press.
- KISS Tibor (2020): A rendőri attitűdök szerepe a rendőrség működésében. In BARABÁS A. Tünde (szerk.): *Alkalmazott kriminológia*. Budapest: Dialóg Campus, 563–586. Online: www.scribd.com/document/489355216/AlkalmazottKriminologia

- KLEINIG, John (1996): *The Ethics of Policing*. Cambridge: Cambridge University Press. Online: <https://doi.org/10.1017/CBO9781139172851>
- LIPSKY, Michael (1980): *Street-Level Bureaucracy: Dilemmas of the Individual in Public Services*. New York: Russell Sage Foundation. Online: www.jstor.org/stable/10.7758/9781610447713
- MAZEROLLE, Lorraine et al. (2013): Shaping Citizens' Perceptions of Police Legitimacy: A Randomized Field Trial of Procedural Justice. *Criminology*, 51(1), 33–63. Online: <https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.2012.00289.x>
- SKOGAN, Wesley G. (2006): *Police and Community in Chicago: A Tale of Three Cities*. New York: Oxford University Press.
- SUNSHINE, Jason – TYLER, Tom R. (2003): The Role of Procedural Justice and Legitimacy in Shaping Public Support for Policing. *Law & Society Review*, 37(3), 513–547. Online: <https://doi.org/10.1111/1540-5893.3703002>
- TURAY Alfréd (2000): *Az ember és az erkölcs. Alapvető etika Aquinói Tamás nyomán*. Szeged: Agapé.
- TYLER, Tom R. (1990): *Why People Obey the Law*. New Haven – London: Yale University Press. Online: <https://archive.org/details/whypeopleobeylaw0000tyle>
- TYLER, Tom R. (2006): Restorative Justice and Procedural Justice: Dealing with Rule Breaking. *Journal of Social Issues*, 62(2), 307–326. Online: <https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.2006.00452.x>
- VÁRI Vince (2021): A rendőrségbe vetett bizalom és a rendőrség hatékonysága közötti kapcsolat. *Belügyi Szemle*, 69(6ksz.), 55–72. Online: <https://doi.org/10.38146/BSZ.SPEC.2021.6.4>

Jogi források

1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről (Rtv.)
- Országos Rendőr-főkapitányság (2015): *A Rendőri Hivatás Etikai Kódexe*. Budapest: Országos Rendőr-főkapitányság